

EDUCATIEF BEZOEK LAGER ONDERWIJS BELEVINGSCENTRUM '14-'18, TILDONK

VOORBEREIDING IN DE KLAS

De focus van het belevingscentrum '14-'18 ligt op het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog. Wat waren de gevolgen van de bezetting voor de gewone mensen? Hoe (over)leefden ze in bezet gebied? Toch is het goed dat de kinderen vooraf ook kennis maken met het grotere geheel en weten waarom en hoe de Eerste Wereldoorlog is ontstaan en hoe de streek rond Tildonk erbij betrokken is geraakt.

Dit verhaal volgt hieronder. De tekst is losjes gebaseerd op de begeleidende tekst van de animatiefilm die in het belevingscentrum te zien is. Die animatiefilm (6 à 7 minuten) kan ook al in de klas getoond worden via <http://www.vlaamsbrabant14-18.be> > publicaties > educatief aanbod voor de leerkracht. De film gaat vrij snel, te snel voor lagereschoolkinderen. Dat kan je opvangen door hem af en toe stop te zetten en met de kinderen te bespreken wat er net is voorgevallen.

In de tekst is een kaart opgenomen, die de geallieerde mogendheden tegenover de centralen zet. Daarnaast is het goed om een kaart van België te gebruiken om de troepenbewegingen te kunnen volgen.

De oorlog begint ...

28 juni 1914. In Sarajevo wordt Franz Ferdinand vermoord. Hij is de troonopvolger van Oostenrijk-Hongarije. De dader komt uit Servië en dat land is de aartsvijand van Oostenrijk-Hongarije. De moord lokt heel wat woedende reacties uit bij de andere landen. Het Duitse Rijk steunt Oostenrijk, maar Servië krijgt de steun van Rusland, en Frankrijk en Groot-Brittannië doen met hen mee.

"Map Europe alliances 1914-nl"-Fluteflute

De inval

Op 1 augustus, een maand na de moord in Sarajevo, verklaart het Duitse Rijk de oorlog aan Rusland. Het wil ook Frankrijk aanvallen. Daarom wil het via België naar Parijs. Maar koning Albert, de Belgische koning, heeft eerder aan de andere landen beloofd dat België neutraal zal blijven, dat hij dus geen partij zal kiezen voor een land. Hij wil zijn belofte niet verbreken en weigert om de Duitse troepen door te laten.

Op 4 augustus steken de Duitsers toch de grens over. En daarmee begint de Eerste Wereldoorlog, die vier jaar lang zal aanslepen.

De eerste doden vallen

Enkele Duitse troepen vallen Luik aan, andere gaan door naar Brabant. Daar botsen ze op 10 augustus in het dorpje Orsmaal op Belgische troepen. Dat is het eerste gevecht in deze buurt en het loopt niet goed af. Enkele tientallen soldaten sterven.

In Orsmaal en in de omliggende dorpen vermoorden de Duitsers ook verschillende inwoners. De Duitse soldaten in België zijn doodsbang van francs-tireurs, gewapende burgers. In werkelijkheid zijn die er nauwelijks, maar de Duitsers zijn zo bang dat ze dorpen en steden in brand steken en meer dan 5000 gewone mensen vermoorden.

De Slag van de Zilveren Helmen

Heb je al gehoord van de Slag van de Zilveren Helmen? Die vindt plaats op 12 augustus, vlak bij Halen aan de rivier de Gete. De Duitsers stormen eropaf op hun paarden. Maar de Belgen zijn slimmer. Ze hebben hun paarden thuisgelaten en liggen in de bosjes te wachten om de Duitse ruiters te verrassen. De truc werkt. Na afloop is het slagveld bezaaid met blinkende Duitse pinhelmen. Daarom spreken we sindsdien van de Slag der Zilveren Helmen.

Maar er komen meer Duitsers aan. In Sint-Margriete-Houtem, bij Tienen, liggen Belgische troepen klaar om hen op te vangen, maar ze worden snel teruggeslagen. Driehonderd Belgische soldaten sneuvelen.

Wat nu?

Koning Albert beseft dat hij de Duitsers niet kan verslaan, en trekt zijn leger nog dezelfde dag terug naar Antwerpen. Die stad is omringd door stevige forten. De koning hoopt dat ze de Duitsers kunnen tegenhouden.

Wraak

Maar de Duitsers zetten de achtervolging in. Bij Aarschot vechten ze met nog enkele achtergebleven Belgische troepen. Daarna bezetten ze de stad. Die avond wordt op het marktplein een Duitse kolonel doodgeschoten. Waarschijnlijk is één van zijn eigen mannen de dader, maar de Duitsers denken meteen aan francs-tireurs. Uit wraak branden ze honderden huizen plat en vermoorden ze meer dan 170 gewone mensen.

Op 25 augustus gebeurt hetzelfde in Leuven. Er vallen schoten, en de Duitsers nemen wraak. Ze steken meer dan duizend huizen in brand, ook de beroemde bibliotheek van de universiteit. En meer dan 200 Leuvenaars komen om het leven.

Op de vlucht

Het nieuws van de gruweldaden doet snel de ronde. Honderdduizenden Belgen rapen snel wat spullen bij elkaar en slaan op de vlucht. Ze gaan naar Engeland, Frankrijk of Nederland. De meeste vluchtelingen zullen pas weken of maanden later hun huis terugzien. Als dat tenminste nog overeind staat.

Nieuwe veldslagen

Intussen rukken de Duitsers verder op naar de Franse grens. Koning Albert wil dat niet zomaar laten gebeuren, en stuurt zijn leger er van uit Antwerpen op af. Aan de rivier de Dijle, tussen Leuven en Mechelen, vechten 60.000 Belgen tegen 60.000 Duitsers, twee dagen lang. Maar de Belgen moeten opgeven.

Begin september valt het Belgische leger opnieuw aan vanuit Antwerpen. Net zoals de eerste keer leveren ze slag in de streek van de Dijle. Alleen staan er dit keer nog meer soldaten tegenover elkaar: 85.000 Belgen tegen 130.000 Duitsers. Maar na vier dagen moet koning Albert zijn leger terugtrekken.

Het klooster ligt onder vuur

Tijdens die twee aanvallen ligt het klooster van Tildonk tussen de Belgische en Duitse troepen in. De eerste

keer wordt de voorgevel van het klooster beschoten, de tweede keer gaan ruiten en deuren eraan en zitten de muren vol kogelgaten. En ondertussen verzorgen de zusters de gewonden en begraven ze de doden in de kloostertuin.

Duitsers in het klooster

De Duitsers hebben er nu genoeg van en besluiten de Belgen te verdrijven uit Antwerpen. Hun hoofdkwartier vestigen ze in het klooster van Tildonk. Vandaaruit zullen ze alles regelen. Na twee weken van bombardementen en beschietingen geeft Antwerpen zich over. Ook dat wordt geregeld in een zaal van het klooster. Daarna verhuizen de Duitsers en zwaaïen de zusters weer de plak in het klooster.

Bijna heel België bezet

Wat er nog rest van het Belgisch leger, vlucht naar de verste uithoek van het land. Daar zetten ze de sluizen open zodat het land er onder water komt te staan. Die reusachtige watervlakte kan de Duitsers wel tegenhouden. Zelfs vier jaar lang. Het meest westelijke puntje van België blijft daardoor in Belgische handen, de rest is bezet door de Duitsers. Ook de Fransen houden stand in het noorden van hun land. De frontlijn, de lijn waarop de twee legers tegenover elkaar staan, loopt van de Noordzee, door Vlaanderen en Noord-Frankrijk tot aan Zwitserland.

... tot 1918

Beide legers graven aan hun kant diepe gangen en greppels, de loopgraven. Vandaaruit beschieten ze elkaar. Pas in 1918 kunnen de geallieerde troepen – dat zijn Frankrijk, Groot-Brittannië en hun bondgenoten – de Duitsers verjagen. Op 11 november 1918 is de oorlog eindelijk afgelopen ...

- Laat de kinderen in hun eigen familiegeschiedenis duiken. Kennen hun (over)grootouders nog verhalen van hun eigen grootouders over het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog? Misschien moeten ze zelfs niet terug naar het verleden en vinden ze bij hun klasgenootjes kinderen die een onveilige situatie ontvlucht zijn en die kunnen vertellen over het leven in oorlogstijd.
- Voor je met je klas het belevingscentrum bezoekt, is het aan te raden om er zelf al eens een kijkje te gaan nemen en kennis te maken met de tentoonstelling en met het educatieve pakket. Met je lerarenkaart mag je gratis binnen.
- Leg de kinderen uit dat het gebouw waarin het belevingscentrum is gevestigd, een oud klooster is waarin in de periode van de Eerste Wereldoorlog een school en een internaat voor meisjes waren ondergebracht.
- Om het educatieve bezoek vlot te laten verlopen, verdeel je de kinderen best al tevoren in groepjes: van twee tot vier kinderen.